

L'extraordinari impacte, Ebre i Pirineus enllà, del jove Carner

Josep Carner publica el 1904, amb 19 anys, el seu primer llibre de poesia. Fins al 1924 n'editaa deu més. Ben aviat és reconegut, tant a Barcelona com entre els intel·lectuals castellans, com un poeta únic.

El primer volum de l'edició crítica de l'obra de Josep Carner recull els onze llibres de poesia que va publicar entre el 1904 i el 1924. Els primers títols ja el van consagrar, a Catalunya, com un poeta únic. Però quina va ser la seva recepció fora de casa? EL TEMPS n'ofereix una primera resposta.

Reportatge de Lluís Bonada

El gener del 1919, el periodista Juan Pujol Martínez publica al diari madrileny *El Debate* un article sobre poesia catalana, i quan li toca el torn a Carner l'enllesteix ràpidament perquè, adverteix, és gairebé una ofensa parlar-ne als lectors cultes, atès que la major part d'ells segurament el coneixen.

Els lectors cultes castellans, doncs, coneixien prou bé, en aquell 1919, un poeta català que, a més, no tenia cap dels nou llibres publicats fins llavors, traduïts a la llengua de Góngora. Com fou possible? Ho fou perquè els crítics i lectors castellans hi van descobrir una poesia original, revolucionària i enlluernadora, ben diferent de la castellana del moment.

L'impacte va ser immediat. Carner s'ha estrenat amb només 19 anys el gener de 1904 amb el *Llibre dels poetes* i el novembre la més prestigiosa revista cultural espanyola, *Nuestro Tiempo*, li dedica un extens article ple d'elogis mai no vistos. El crític, Andrés González-Blanco (Cuenca, 1886-Madrid, 1924) es veu obligat a advertir que el catalanisme és dolent –no pensessin que s'hi ha convertit– i a declarar que un poeta pot ser bo encara que no sigui de Madrid.

Per al crític, l'originalitat de Carner té tres trets que, cadascun d'ells, és suficient per constituir un poeta en la plenitud del seu art: el sentit de la ironia, el de l'evocació i el de la poesia de les coses petites. I, a més, fa aportacions concretes a les literatures catalana, espanyola i universal.

Sobretot, diu, en fa una de molt gran a la lírica: afegeix una corda a la lira dels temps de Juan Nicasio Gallego o Manuel Quintana –del temps de la Il·lustració espanyola! “Faltava –assegura– un home de visió més pregona, que penetrés més a fons de la superfície de les coses, que no s'encaterinés només amb els assumptes grandiloqüents.” Aquest ha estat, diu, l'esforç de la poesia moderna, “esforç que culmina en les temptatives de Carner”.

→

→ El lector de les revistes culturals madrilenyes ja ha tingut notícia del llibre de Carner i fins i tot ha pogut llegir-ne uns poemes, en versió original. *Helios*, fundada per Juan Ramón Jiménez, inclou, el març de 1904, a més dels poemes, una crítica ponderada de Gregorio Martínez Sierra (Madrid, 1881-1947), amic del poeta.

L'amic Díez-Canedo

Un altre gran amic de Carner establert a Madrid, però que havia viscut alguns anys a Barcelona, Enrique Díez-Canedo (Badajoz, 1879-Mèxic, 1944), és una de les persones que més contribuirà al coneixement castellà de Carner. Intel·lectual molt sensible a la cultura catalana – a l'Ateneu de Madrid va establir una gran amistat amb Sagarra – quan es mor a Mèxic, Carner, que llavors també hi vivia, li dedica el poema “Trànsit d'Enric Díez-Canedo”.

Díez-Canedo hi contribueix publicant versions de poemes de Carner, i dedicant-li diversos articles. Al diari *El Sol* conforma un triumvirat compost per Verdaguier, Maragall i Carner, que es convertirà en un lloc comú entre els crítics de banda i banda de l'Ebre. I, si només es parla de Maragall, també és habitual esmentar, tot seguit, Carner, com fa Azorín a l'*ABC* el 1914.

Díez-Canedo aporta l'any 1910, al mensual *La Lectura*, una notícia carneriana curiosa. El poeta i periodista murcià Miguel Pelayo tanca el seu llibre de poemes, *Lira Galante*, amb “unes versions de poemes francesos, entre les que li ha robat el cor a l'autor el d'una poesia catalana de l'admirable Josep Carner”.

El gallec Ramon Maria Tenreiro (la Corunya, 1879-Bine, Suïssa, 1939), escriptor en llengua castellana, destaca també entre els carnerians –l'anomena subtil poeta– però ell, des de *La Lectura*, s'interessa bàsicament –anys 9 i 10– pel traductor, tant al català com al castellà (*Jacobé*).

Andrés González-Blanco, a la coberta d'una novel·la seva. Crític literari, publica l'any 1910 a la principal revista cultural madrilenya, *Nuestro Tiempo*, un extens estudi, abrandat, del primer llibre de Carner. El poeta i crític Enrique Díez-Canedo va divulgar l'obra de Carner, gran amic seu, a la premsa de Madrid. Carner, que era a Mèxic quan el seu amic es va morir, li va dedicar el poema “Trànsit d'Enric Díez-Canedo”.

L'ànima de la Catalunya nova

Considerable, i plena de firmes de prestigi, és la llista de corresponsals i col·laboradors catalans o establerts a Catalunya que van indicar, a la premsa de Madrid, la importància i singularitat de Carner. Miquel dels Sants Oliver ho fa a l'*ABC* del 14 d'abril de 1907, quan Carner ha publicat el segon *Llibre de sonets*. Carner, hi diu, és únic entre els poetes posteriors a Maragall. El mallorquí hi destaca els seus trets més importants i qualifica els seus poemes de joies.

Alfons Maseras, amagat amb el pseudònim R. Bernadas, escriu al mensual *Mundial Magazine* (V-1912) que Carner és el més notable poeta jove i un dels més originals, “encara que –dels pocs retrats que se li fan– no el més profund”.

El barceloní d'origen extremeny Joaquim Montaner, amic i contertulià de Carner i de Sagarra, parla extensament, i ditiràmbicament, de l'obra poètica i la figura de Carner al setmanari orteguian *España*, l'octubre de 1915. La primera frase és categòrica: “L'ànima de la Catalunya nova és avui, indubtablement, Josep Carner”.

Però Sagarra el superarà poc després en elogis al diari *El Figaro*, del 10 de gener del 1920: “La poesia catalana no ha arribat a la plenitud fins que Josep Carner no ens ha donat a tastar la fruita madura del seu hort meravellós. Carner és un poeta pur i complet com Leopardi”.

El seu deixeble i admirador diu que sembla un miracle el que ha fet amb la nostra poesia, i sentència: “Penso sincerament que és la figura poètica mes gran de Catalunya”.

L'any 1917, Carner entra a les històries de la literatura espanyola com el millor poeta català viu. Àngel Salcedo Ruiz dedica un apartat del tercer i darrer volum de *La literatura espanyola* a “La poesia lírica catalana en el momento presente (Carner, Sagarra, López Picó)”, apartat que comença així: “Catalunya compta avui amb un gran poeta líric que només es pot comparar en la història de les lletres catalanes amb Verdaguier i Maragall. És Josep Carner”.

Després de parlar del seu catalanisme, i del seu catolicisme, reporta la seva obra i en destaca la riquesa del català i el fi instint d'autèntic poeta. Tanca la nota indicant que el seu proselitisme catalanista va fer abandonar a Josep M. de Sagarra el conreu de les lletres castellanes.

Elogis valencians

Dos escriptors valencians destacats, ben relacionats amb Catalunya, divulgaran el nom i l'obra de Carner a la premsa del seu país, Jacint M. Mustieles (València, 1887-Barcelona, 1948) i Miquel Duran i Tortajada (València, 1883-1947), poetes com Carner.

El primer publica, per exemple, una crítica de *Verger de les galanies* a la primera pàgina de *Las*

Josep Maria de Sagarra parla del miracle Carner en el diari de Madrid *El Figaro*, del 10 de febrer del 1920.

BIBLIOTECA NACIONAL D'ESPAÑA

sobre la influència literària de França a l'estranger: "Tous les poètes actuels sont plus ou moins les disciples des Parnassiens et des symbolistes français depuis Joseph Carner, le maître incontestable".

Provincias (29-V-1911). Cinc anys abans, el diari hi havia presentat un poema de Carner, "Nit de primavera". Mustieles aconseguí que el príncep dels poetes li escrigui un poema-pròleg per al seu llibre *Breviari romàntic*, del 1913.

El segon, que va treballar uns anys de periodista a Catalunya, constata, també a *Las Provincias*, el 10 de setembre del 1920, que els tres grans cims de la poesia catalana són Verdaguer, Maragall i Carner, però que amb el tercer, la poesia catalana entra en un ampli moment d'exuberància, d'inquietud i de diversitat que encara no havia assolit.

Un tercer valencià, Artur Perucho (Borriana, 1902-Mèxic, 1956), constata la importància del poeta en el diari de Vigo *El Pueblo Gallego*. Hi diu (2-IV-1927) que la llengua castellanitzada i paugerola de la Renaixença arriba al català puríssim i estilitzat amb Carner.

Els lectors del diari galleg ja coneixien la importància de Carner gràcies al seu corresponsal català, Màrius Aguilar, que el situa al nivell d'Ausiàs March, Verdaguer i Maragall, en els articles "Las ignorancias de Baroja (12-IV-1924) i "Actitud latina" (5-VI-1924).

"Maître incontestable"

La primera gran carta de presentació de la poesia carneriana a França és del 1918 i forma part de l'operació franco-catalana de la revista *L'Instant*, promoguda per Joan Pérez Jorba. Ell mateix enceta el número 3 amb un extens article dedicat a "un gran poète catalan: Josep Carner".

L'estudi descriptiu i analític més complet i rigorós de l'obra i la recepció del primer Carner publicat a França apareix al prestigiós *Mercure de France* el setembre del 1921, quan el poeta ja té deu llibres publicats, i l'elabora Camille Pitollat. L'hispanista hi retreu als crítics catalans que no s'hagin interessat prou per les influències rebudes pel poeta.

Tres anys després, Alfons Maseras sí que va i interessar-s'hi, a *Les Nouvelles Littéraires*, empès per una enquesta

Albert Schneeberger, un dels erudits que s'ocupà de manera més profitosa de la difusió de la literatura catalana a França, tampoc no posa en dubte, al diari *Comoedia* (9-X-1925), la supremacia de Carner: diu que és el més cèlebre dels poetes catalans vius.

I pel que fa al Carner traductor, destaca l'article "Josep Carner. Traducteur de Molière et de La Fontaine", publicat pel poeta occità Pèire Roqueta a *La Provence Latine*, el 1922, article que va ser reproduït per *La Veu de Catalunya*, dos dies més tard, el diari de Carner.

La recepció del jove Carner fora de casa haurà de dedicar també un capítol a Costa Rica. Quan va ser nomenat cònsol a San José, el juny de 1924, va ser-hi rebut com un gran poeta. La premsa va dedicar-li diversos articles, tan originals –n'hi ha un de Manuel Aznar ("Saludo a un poeta")–, com reproduïts de la premsa espanyola –el de Joaquim Montaner–, articles que Carner va conservar sempre i ara figuren a l'Arxiu Josep Carner de la Biblioteca de Catalunya. ●

CARLES DUARTE I MONTSERRAT
Memòria de la llum

Poesia 314

MEMÒRIA DE LA LLUM
de CARLES DUARTE

NOVETATS 3i4
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a
Facebook i Twitter
Visita la nostra botiga virtual
en www.tresi quatre.com